ДЕРРИГАЧА МЕХАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лаккехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 155 (4167). ШИНАРДИ, 28 декабрь, 1965 шу. Мах 2 кеп.

Дег тІара доаха ловцаш

Республикана Ленина орден ялара дувзаделла КПСС областной комитета, Нохч-ГІалгІай АССР Лаккехьарча Совета Президиумен Министрий Советен цІерах шаша дахкийтача моаршала письмошТІа Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой дакъеъл а бийцаб, цар нерда толамаш дахар ловш ловцаш а дахьа: Казахстана КП Центральни Комитета, Казахски ССР Лаккехьарча Совета Президиумен Министрий Советен, Литвай КП Центральни Комитета, Литовски ССР Лаккехьарча Совета Президиумен Министрий Советен, Груза КП Центральни Комитете, Грузински ССР Лаккехьарча Совета Президиумен Министрий Советен, КПСС Дагестанан обкома, Дагестански ССР Лаккехьарча Совета Президиумен Министрий Советен, Украина КП Херсонски обкомен облисполкомен, КПСС Ставропольски крайкомен крайисполкомен, КПСС Карельски обкомен, Карельски АССР Лаккехьарча Совета Президиумен Министрий Советен, КПСС Адыгейски обкомен облисполкомен, КПСС Мордовски обкомен, Мордовски АССР Лаккехьарча Совета Президиумен Министрий Советен, КПСС Горьковски обкомен облисполкомен, КПСС Марийски обкомен, Марийски АССР Лаккехьарча Совета Президиумен Министрий Советен, КПСС Калмыцки обкомен, Калмыцки АССР Лаккехьарча Совета Президиумен Министрий Советен, Къилбаседа-Кавказски Военни Округа Военни Совета, КПСС Сочинсан горкомо.

Ишта ловцаш дахаш телеграмаш кхьчий СССР мехкадъта чакхдахчен мехкадъта химическин промышленнеста Министрагара нов. Федоровгара, СССР Союза мехкадъта дахаха промышленнеста Министрагара нов. Шишинигара, СССР Союза хаьнца ІІахьонана Комитета председателагара нов. Казановгара, РСФСР обществении порядок ларарна Министрагара нов. Тикуновгара.

Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхошта ишта ловцаш дахаш телеграммаш кхьчий къаст-ньйстача нахагара, группашнара, организацешнара.

* * *

Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой дакъьала бувц из доккхача совГІатаца — Ленина орденца. Керда толамаш а къахьегама нагаловаш а йоахийла еш вай сийлахь-йоккхача Дахкен нраза духьа!

Владимир КОМАРОВ,
летчик-космонавт.

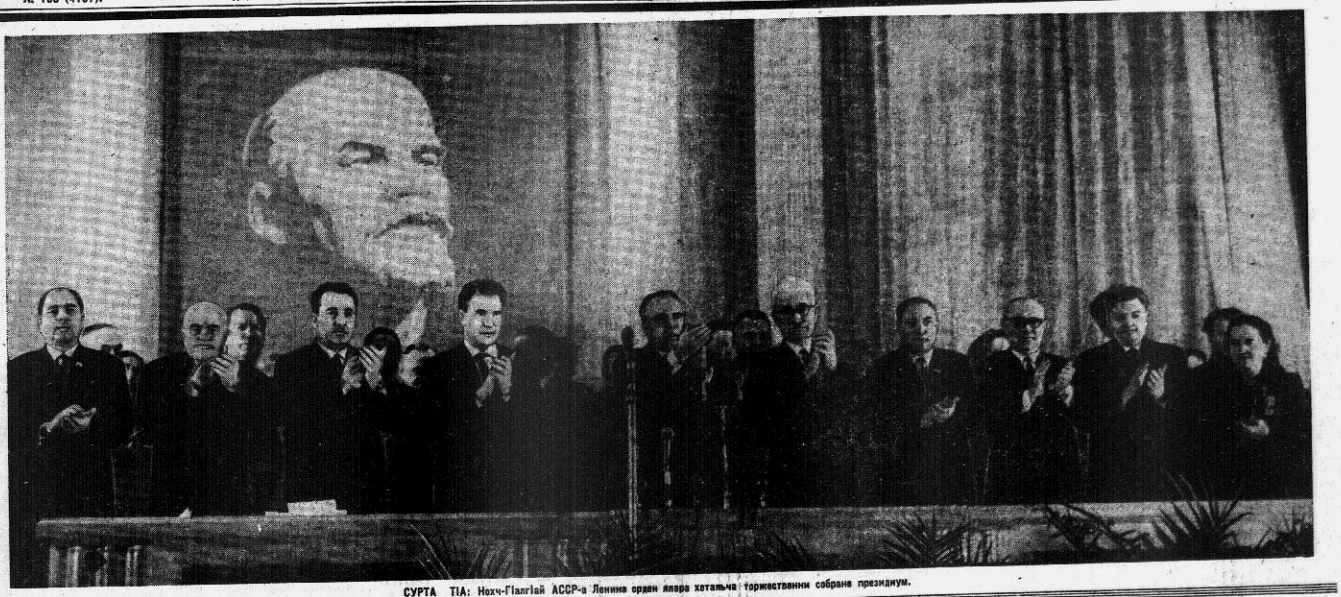

СУРТА ТІА: Нохч-ГІалгІай АССР-а Ленина орден ялара хетаяь республика торжественни собранен президиум.

ЛЕНИНА ОРДЕН—РЕСПУБЛИКА БАЙРАКХА ТІА

Нохч-ГІалгІай АССР-а Ленина орден ялара хетаяь республика къахьегамхой викалий торжественни собрани

Керда шу гарга ГІертача леношка цІейна накъадолхаш хилар гуш хул Нохч-ГІалгІайчен городийн юртийн улицашка. Цхьаболхьа, хІанз хьалхагІа денз ца хиннача тайпара ГІозъьянна я республика столица Грозный. Из-м кхетадеш а да. Иоккха событи, доккха цІей да тахан вай республикГ къахьегамхой вахарг! 1966 шу тІаккхочаш, семилетка чакхйоалаш. Даьлленна хьалхашка йоккхий перспективаш хьаелаш йола питидетка даййолаьлун мехка доккха совГІат — Ленина орден хьаэнаш я къахьегама Нохч-ГІалгІайче...

ЦІенош хьалхашкахьарча оагІошца — сийлахь - воккхача Ильича, партеи правительстван кулгалхой портреташ, массанахьа а хьалтеха йоалх Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика паччахьалхчен байракхаш, КПСС XXIII-ча съезда даха доагГІача тайпара нахчалхьарчен ІІахьонан йола лозунгашн транспаранташ.

ВІашТІехьа-тІехьа дуккха машинаш йолх В. И. Ленина цІерахча цІей деседе кийчьньча культура Дворецагахьа. Уьхаза Грознера къахьегамхой гулбенна ца Іепе, уьхаза кхьахьаб республика ерригача райо-наша баккийта викалаш, боккхача мехка гаргарчен таьнарчен республикашкара, областашкара, кранашкара беза хьаьший. Семилетка шерашка шоаша харгІдийннача къахьегама толамех, коммунистически изобилин хилийтара юкъе шоаш лоацача дакъах дувца хІамаш долаш ва царех хІаравар. Цхьаболхьа, таханарча деза чен боккъонца бола турпалаш ба республикана Ленина орден ялара, дувзаделла деза правительственни совГІаташ деннарш. Фойе — дена доше седкъийн орденаш, зото бесса медалаш. ХІьлта, торжественни собрани ДаййолаьлаІе хьаьхХагІа хьалбрани ДаййолаьлаІе хьаьхХагІа хьалбрани ДІаелар уххаза венача КПСС ЦК Президиумма чеханалла кандидата, КПСС ЦК секретара, ССР Союза Лаккехьарча Совета Президиумма члена П. Н. Демичева, Нохч - ГІалгІай АССР Лаккехьарча Совета Президиумма председателя И. А. Алмазова, Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета председателя М. Г. Гайрбекова. ЦІоай къахьегама сеана лаьхха мах барах совГІаташ деннарий ЦІерах КПСС ЦК-ана, ССР Лаккехьарча Совета Президиума, Советски правительствана дег тІара барнал аьлар Социалистически Къахьегама Турпала А. С. Клепова.

...СовГІаташ деннарша шоайла ловцаш доах, дарна ловцаш доах массане а.

Шоайла цхьа хІама лувцаш ва кренинг-завода воккхагІа вола операратор Андрей Сергеевич Клепович «Малгобекнефта» бруув детта мастер Александр Иванович Левшинн. Шинне а даьхад цар башка-дика толамаш. Масала, нов. Клепова болх беш йолча установко февраль беттехьа а хьовачаІнъьий семилетка. Цхьаболхьа, шинна а Социалистически Къахьегама Турпало хІанз лувцар шоаш даьр даІ, цоаех хІаравар КПСС XXIII-ча съезда мишта накъАраха кийчьу, мазаГІаьлаьгІ ЦІерах ЦІерах ЦІерах

ЛЕНИНА ОРДЕН—РЕСПУБЛИКА БАЙРАКХА ТІА

НОВКЪОСТА П.Н. ДЕМИЧЕВА КЪАМАЬЛ

(Діаховадар. Долалур 1-ча оагІо тІа.).

болх беш яр цкха эсала установиваш. Хіанз республикагА ГІалгІайчен дегІаоагА, техническех ткакЬе хьалха латта мехцадьта промышленность.

КІоарген тІехкІоарген скважинашу яхара, техникен технологии карарзаяра ергиргосиьн школа я ала метаргда шун республикан. Ергиргча скважинаш дийх дьалхьг кхоаьк 40000 метрал КІоарганГа бурв тохаш йоах «Грознефта» мехьдальтахоца. Грозненсин бурув дегтарий йоккха говзал хиларах дувц 1964 шера мехка ягтара хьалха цар 5500 метр КІоарга бурув тохаро. Иза дьал мастерашца Георгий Леонтьевич Малецкин Михаил Михайлович Поповеен тхьалле лелаеча бурув дегтарий бригада коллективна.

Мехцадьтахоца хІара шера дакху «Іаьржа дошув» доаькхиІаг. Уж шера грозненсин мехцадьтахоца мехка деннал 1959 шера денначчул 3,9-ца дукхагІа мехцадьтен хІама ца эшнаш 7-ца дукхагІа гаьн. Мехцадьта дакххара хьалхе ГІалгІайченан Къилбаседа Кавказе хьалхара мотти лоаш.

Дукха мехцадьта доаьла мотти гаш кара а ергаьв, болх бе йоаьлийитараш, прогрессивни технологии дикагІйоца опыта юкъйоьалларах юрхі шера мехцадьта течнагеи газеен дІайода мах 3-ца совгІа лохабаьв.

Чехкача темпашца дегІайоагІа мехцадьта чакхдоккхаьх промышленность. Технологически прогессан арганьха тоаьра, производственни мощносташ шерьяра, бесаллах кьы а дукхагІа пойда эшара дукха ергиргосин низ тІабаХитаг заводий коллективашца. Цо йиш хиилитар мехцадьта чакхдаккхара боарам 60 процент хьакбе. Грозненсин мехцадьта заводаца шоай продукци дІаухийг Советски Союза дукхагча районашка. дуненг 30 совгІа болча мехка.

Республикано де а доагІаш доккхаеш ду ший чоагІта дегІайоагІаца мехцадьта химе промышленностах. Семилетка шерашка химически промышленность 4,5-ца дукхагІа арахийиаг валовой продукци. Лоапшача хана Грозненсин химически комбинате хьалхІ синтетически этилови спирт, фенол, ацетон, полиэтилен, синтетически дубителаш хьаю йоккхий мощносташ.

Уж дегІрига толамаш Нохч-ГІалгІай АССР мехцадьта промышленай, заводий, фабрикай болхлошна, инженерно-технически болхлоша, гІулакхерча наха, промышленностца, еш латтача гІишлой, транспорта бергача кьаьхьегамх-ца шоаш кхо ца беш кьаьхьегарах дальна беркат эдоккхал а деш йоах массане сий деш доарХІаьнн болча толамагІойца производственний пІеранг:

Мухада Бахайович Магомадова, «Стандрозенефта» поллагІча методий оператора, СССР Лакхехьарча Совета депутата;

Федор Львович Колесникова, мехцадьта доаькхача мастера, социалистически къхьегама тІрцада;

Алексей Александрович Волошина, Грозненсин нефтеперегонаьвца воккхаГІочча оператора, СССР Лакхехьарча Совета депутата;

Гайрбеков Мохьмада, бурув дегтачча Октябрьски конторо бурув дегтачун гІонча;

Бакаева Базмата «Чечнинефтестрой» треста № 4 йолча СМУ штукатурщицаьлра.

Коммунимма материально - технически база хьалхара юкъе доккха дакъа лоацц республика кьыча эзаран, эзаран болча кьаьхьегамхоца, цІаккха а йоорІйоацан ваН юкъарча сийлахь-доккхаьча кьоьмаьн летописа юкъе шоай шерарг йоьхІитараш.

ЛоарХІамера хувцамаш хиннал Советий Іаьдал латтача шерашка республика юрта боахаме а. ДІаахьа замалахь тІехьаБица, бийкьаБохабаь хинна ца дукхкача товарий социалистически производство а хиннаГІ. ВаН тІе ГІалгІайчен ца ялаьдеш юртбоахаца производство кердача лагІа тІа аргхилраш.

Берригача мехка юрта боахаме хІаннзешца а хотуш я КПСС ЦК мартовскин Пленума решеней беркате результаташ. Дегта тоаьх хуо уьх цІе Нохч-ГІалгІай республика колхозний совхозний кІашка кьаьхьегаца во йоацан результаташ яьха хилар белгалдьккхача. Даьхен амбарашца тессад цІр 128 аьзар тенн ялат, тІехкочачашьй шекара сеенла, комсаш, бабка даарашц, сомаш, хІрбаьшш, пасташ кийчьарг план. ДукхагІа дийбад доахаьнн ка бабка сеенлаьрашш. Толамца кхоачашьй шурд, дуьхь, фуаш, тха даккхара шера йоагІа план.

Уьх шера цІенкаштца толамаш дьахача колхозийн совхозийн дукхача кьаьхьегамхой цІерашш яьха йиш я.

Сунженскин районе «Коммунизмагга бода никъ» яхача колхоза звеньевойс Я. И. Тимошенкос 200 гектар эулача льаттан хІара гектара тІара 50 центнер ялата лаьрхІа хьажІаш льхьай.

Шаьла районе «Джалка» совхоза звеньевая Болиа Мусиева Тамарс хий лехкача участка хІара гектара тІара 450 центнер шекара сеенла лььхьай.

Наурскин районе Ленина ціерахча колхоза доаькха Лукманова Зинаидас уьх шера 11 гетта хІара Іаттагара 3200 килограмм шурд яьхьхьай.

Шерагара шу массаса деан дуьхь шурд йоаькх «Назранівский» совхоза деаькха Барахоева Лемхас, Сеиналистически Къаьхьегама Турпала, «Шелковский» племенной ціерзадеча совхоза воккхаГІоьлча жа Іуно, Социалистически Къаьхьегама Турпала Эсмухамбетов Нахрие 1965 шера тІехьара кьоастадеча ханга кхоачашьй хІара 100 жийна тІехьара 143 іаьхар эхьлахебир, устагІан тІара 7,4 килограмм тха даьхьхьа.

СССР Лакхехьарча Совета депутата, Социалистически Къаьхьегама Турпала Йагермаьнов Олдазара хьалле лелаеча Урус-Мартана районе «Красноармейскій» совхоза трактороно-полеводчески бригадо шерагара шу массаса деан лаьхьо лаьтта белладара культура, чІоагІта хьуьхьаду йа, хьажІаш, шекара сеенла. Бригада опыт прогессивче меттеп, цуьрахьа а могаьв я. Уьх декъаьча шера бригадо дуьхьчча лаьттан ціара гектара тІара 32,2 центнер йа, 35,5 центнер мукх, 39 центнер хьажІаш, 25,6 центнер горох йьхьхар.

Хьалха латтаршта карагІайьнараш гІулакхьаш юрта боахаме кьаьгама оскарле лаьхьара, цуьг сонаьн ташан гучахьара тІехьа лоаттабеча кьовсама Іалаьмате дика хьуьхьам бе. Нагахьа санна юртбоахаца производства мастерий дикагІйоца опыт массанера дІахкоьчийте, тІаккха республика юрта боахам эргабарбеа. Іаьхьа из геттара боккхача лоарХІамера, прогрессивни технологии дикагІйоца опыта юкъйоьаллрах юрхі шера мехцадьта течнагеи газеен дІайода мах 3-ца совгІа лохабаьв.

Чехкача темпашца дегІайоагІа мехцадьта чакхдоккхаьх промышленность. Технологически прогессан арганьха тоаьра, производственни мощносташ шерьяра, бесаллах кьы а дукхагІа пойда эшара дукха ергиргосин низ тІабаХитаг заводий коллективашца. Цо йиш хиилитар мехцадьта чакхдаккхара боарам 60 процент хьакбе. Грозненсин мехцадьта заводаца шоай продукци дІаухийг Советски Союза дукхача районашка. дуненг 30 совгІа болча мехка.

Республикано де а доагІаш доккхаеш ду ший чоагІта дегІайоагІаца мехцадьта химе промышленностах. Семилетка шерашка химически промышленность 4,5-ца дукхагІа арахийиаг валовой продукци. Лоапшача хана Грозненсин химически комбинате хьалхІ синтетически этилови спирт, фенол, ацетон, полиэтилен, синтетически дубителаш хьаю йоккхий мощносташ.

Уж дегІрига толамаш Нохч-ГІалгІай АССР мехцадьта промышленай, заводий, фабрикай болхлошна, инженерно-технически болхлоша, гІулакхерча наха, промышленностца, еш латтача гІишлой, транспорта бергача кьаьхьегамх-ца шоаш кхо ца беш кьаьхьегарах дальна беркат эдоккхал а деш йоах массане сий деш доарХІаьнн болча толамагІойца производственний пІеранг:

Мухада Бахайович Магомадова, «Стандрозенефта» поллагІча методий оператора, СССР Лакхехьарча Совета депутата;

Федор Львович Колесникова, мехцадьта доаькхача мастера, социалистически къхьегама тІрцада;

Алексей Александрович Волошина, Грозненсин нефтеперегонаьвца воккхаГІочча оператора, СССР Лакхехьарча Совета депутата;

Гайрбеков Мохьмада, бурув дегтачча Октябрьски конторо бурув дегтачун гІонча;

Бакаева Базмата «Чечнинефтестрой» треста № 4 йолча СМУ штукатурщицаьлра.

Коммунимма материально - технически база хьалхара юкъе доккха дакъа лоацц республика кьыча эзаран, эзаран болча кьаьхьегамхоца, цІаккха а йоорІйоацан ваН юкъарча сийлахь-доккхаьча кьоьмаьн летописа юкъе шоай шерарг йоьхІитараш.

ЛоарХІамера хувцамаш хиннал Советий Іаьдал латтача шерашка республика юрта боахаме а. ДІаахьа замалахь тІехьаБица, бийкьаБохабаь хинна ца дукхкача товарий социалистически производство а хиннаГІ. ВаН тІе ГІалгІайчен ца ялаьдеш юртбоахаца производство а кердача лагІа тІа аргхилраш.

Берригача мехка юрта боахаме хІаннзешца а хотуш я КПСС ЦК мартовскин Пленума решеней беркате результаташ. Дегта тоаьх хуо уьх цІе Нохч-ГІалгІай республика колхозний совхозний кІашка кьаьхьегаца во йоацан результаташ яьха хилар белгалдьккхача. Даьхен амбарашца тессад цІр 128 аьзар тенн ялат, тІехкочачашьй шекара сеенла, комсаш, бабка даарашц, сомаш, хІрбаьшш, пасташ кийчьарг план. ДукхагІа дийбад доахаьнн ка бабка сеенлаьрашш. Толамца кхоачашьй шурд, дуьхь, фуаш, тха даккхара шера йоагІа план.

Уьх шера цІенкаштца толамаш дьахача колхозийн совхозийн дукхача кьаьхьегамхой цІерашш яьха йиш я.

Сунженскин районе «Коммунизмагга бода никъ» яхача колхоза звеньевойс Я. И. Тимошенкос 200 гектар эулача льаттан хІара гектара тІара 50 центнер ялата лаьрхІа хьажІаш льхьай.

Шаьла районе «Джалка» совхоза звеньевая Болиа Мусиева Тамарс хий лехкача участка хІара гектара тІара 450 центнер шекара сеенла лььхьай.

Наурскин районе Ленина ціерахча колхоза доаькха Лукманова Зинаидас уьх шера 11 гетта хІара Іаттагара 3200 килограмм шурд яьхьхьай.

Шерагара шу массаса деан дуьхь шурд йоаькх «Назранівский» совхоза деаькха Барахоева Лемхас, Сеиналистически Къаьхьегама Турпала, «Шелковский» племенной ціерзадеча совхоза воккхаГІоьлча жа Іуно, Социалистически Къаьхьегама Турпала Эсмухамбетов Нахрие 1965 шера тІехьара кьоастадеча ханга кхоачашьй хІара 100 жийна тІехьара 143 іаьхар эхьлахебир, устагІан тІара 7,4 килограмм тха даьхьхьа.

СССР Лакхехьарча Совета депутата, Социалистически Къаьхьегама Турпала Йагермаьнов Олдазара хьалле лелаеча Урус-Мартана районе «Красноармейскій» совхоза трактороно-полеводчески бригадо шерагара шу массаса деан лаьхьо лаьтта белладара культура, чІоагІта хьуьхьаду йа, хьажІаш, шекара сеенла. Бригада опыт прогессивче меттеп, цуьрахьа а могаьв я. Уьх декъаьча шера бригадо дуьхьчча лаьттан ціара гектара тІара 32,2 центнер йа, 35,5 центнер мукх, 39 центнер хьажІаш, 25,6 центнер горох йьхьхар.

Хьалха латтаршта карагІайьнараш гІулакхьаш юрта боахаме кьаьгама оскарле лаьхьара, цуьг сонаьн ташан гучахьара тІехьа лоаттабеча кьовсама Іалаьмате дика хьуьхьам бе. Нагахьа санна юртбоахаца производства мастерий дикагІйоца опыт массанера дІахкоьчийте, тІаккха республика юрта боахам эргабарбеа. Іаьхьа из геттара боккхача лоарХІамера, прогрессивни технологии дикагІйоца опыта юкъйоьаллрах юрхі шера мехцадьта течнагеи газеен дІайода мах 3-ца совгІа лохабаьв.

Дика, хьинар долаш, дог ціраятта кьаьхьег республика комсомольашца, кагирошца. Грозненсин химически комбинат хьалхар ергиргосин ударни комсомольски гІишло я аьнна ІаькхайкІаьлдар. Сий долаш кьахьийгар цхьана кагийча нахен мехкарашен. ВЛКСМ, ЦК решенех гІишлоЛенгийн монтажникийн коллективаш «Семилетке»ча комсомола кьаьхьегама гІулакхий летописа тІа яхийтар.

Новкъостий! Вай кьаьстта гІаьдуг культурин фронте хиннача оалаьгарча хуьшаьнаш а.

Сийлахь-Йоккха Октябрьски революци хиламлаьх яхьметтеп цоай йоаьуз а дацца воккхийн гІалгІайн. ХІаьта хІана республике юкъарчаг дешара 469 школа, болхлойн юртарчеи кагирхой 83 школа я. Цу школашка хьехаш 10 аьзар совгІа хьаркро ма. Цар хьехаш ва 237 аьзар дешархо. Семилетка шерашка профессионально-техническеи училищашкара арахийнаш 22 аьзар іаьмнта саги йойн. Нохч-ГІалгІайне йизза грамотность йоза республика а хинна іаьаттаІ.

Цкхаьбаччо, хІанз ха миштай аьлча республика дукхаьл цкьан грамотни нахах кхоачамухулан йи. Цунна эш кьалемарнийнарах, ціспеетна промышленностца, іалмане, культуре болх бара. Цу хьакье Нохч-ГІалгІайчене Іалаьмате бокхха гІа бьккхлаб діахьалхажна. Шуннцца 10 аьзар сага 254 студент кхоач. Белгалдаккхарца ва США бахача наьха 10 аьзар ва 178 студент чи-ра ца кхачаР. Турце 23, Иране — 11 саг кхоач.

ХІана шун республике 12 вуьнн техникумн я, 14 іалма-тохкамах институт пар филиалашн я.

Мехка ягтара хьалхара Іалма-тохкамах мехцадьта институт, хоанг кадроз. Грозне хьайар. Цо бокхха лоарХІам болаш хІамаш дьал мехцадьта промышленность дегІайоагІаца, республике меттеп мехка кхача районашка а юкъйоьаллаш йола кердо технологически процессаш хьаьча.

УйахІенго лорарга даьхьа а оаш цецвоаккхаш дола хуьцамаш эьлд. Революци хиндалъа намогаш вола нохче, ГІалгІа хьежа саг волча е молла вола водар. ДукхагІа даьхье во чакхдеалар пишта лайташ дола «дарба». ХІана республике шерга ціьрка медицинскеи учреждений а. 10 эзар сага 17 лор кхоач. Уж дикка дукхагІа ба хьаштдоча капиталистически мехка болчул.

ДегІаоагІа республика литературеи искусстви. Шерарга советски читатела детачох Нохч-ГІалгІай литературта ягтара хьалха Іаьмате хоаьча лоамаш поэзеца дувадена да. Моттигерча художникашца, композиторашца ціьаьй формах къманн чуоаламах социалистически йолча Советий мехка искусствена юкъе ІоагІгІаш йоа моттиг лоаца произведеней. Кьаьмаг таланташца. Іоаьнаш хьалхара а хинна Іаьттар уьх шера 22-ча ноябре денз 28 йаьрхьа ккаччална йолча хана Москве хинна нохч-ГІалгІай литература кІира.

Октябро деннарашта юкъе ягтара а дикагІаьрех цаІ да кхалхьа мехаьчарнаийсса бокъо йлар. Ревоюци хиламлаьх хьалхара шерашка этта дагар кхалсага даьхьа: деаьла юкъе а общественни вахаре а голос йоацан хинна бокъо йоацеи тІехьабисан лаьш бар кхалхьх. ХІанз ца малачарнаийсса бокъо йола граждااнаш, коммунизм хьинаре хьалъеарш бе. Республика калкъа боахаме болх беш 98 аьзар кхалсаг я. Царех 17 аьзар лакхерен юкъерен образованин йолча я. 62 кхалсаг Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совете хержа а. Моттигерча Советий кхаш бола депутаташ кхалнах ба. Лерийн хьехархойн кхаш ца ваьш ца даьхьа кхалнах ба.

Шун республика хьокъаца біарагго йиш я Советий Іаьдал латтача шерашка калкъий доттагІаг мишта лакхеннад а чІоагІаннад а. Дукхача кхаьмех бола виналаш бакъаг я шун кхай. Уж берригаш цкьаьгІо йола вежарий дезал хинна бах. Царна юкъера ГІулакхаш пролетарски интернационалимма сийлахь-Йоккха принципий лаьре латташ да. Уж кхетабу коммунизм хьалхара хьажІаш дечхаьшен идеьшен.

«Хьалха цкьаьгІо — йохалургІоца чоагІалгІо», яхаш да шун хьалха кица.

Новкъостий!

Коммунизмма новкъа вай мохк Іалхо дегІаьхара керттера лоарХІам болаш и КПСС ЦК октябрьски (1964 шу), мартовски, сентябрьски Пленумий решенеш.

КПСС ЦК шу Пленумий решенеЙ кертера чулоацан латт чІоагІта техкаьча анализа, вахара ергиргача іоарХІамера проблемашца Іаьнан наьхьаца хьажаргра, дукхкача наьха опыт Іомаргра ГІолла цар партеи хьалхе ба вай берриха болх тоабора эша керда средствашн торошаш луш хиларах. Из моллагІча а субъективизма гучадуьларгаца тарлургдолаш дал, хІаьта суБъективизма ліаьхача хана вайна кІезнга водар а даиаьр.

ЦК Пленумий решенеш чІоагІта могайир дерригача хьалхо. Цар берриг хьинаш из мехка общественни-политически вахара ергиргача оагІонашта.

Цунна тешал ду уж ціерарга вторгаша. Мехка промышленность боккхаГІа діаХьалхаша бьаьккхаб. Цуьг валовой продукци 8,5 процент йолчаьнна. Планах лерІаІаш хиннаЧул дукхагІа хуо ца. Хаоттама хьалаш Іалаьмате во хиннаьлле а мехка дукхкача районашка, хьуьхьам лика хиннача 1964 шераЧул кІезнг-лучка лохагІа хиннаьле а, цуьг хьалха Іаьдахача шераШка хиннаЧа боарам 20 миллион гаргга волча сага 191-ца процент хиннаьлле. Хьалха цаьа товаршн дукхагІа дехкал, кхачаи масса а тайнарча продукцеца баьха нах Іаьлашбелга тодеаннад.

Дахо вай экономика дегІайоаьларгеи советски хьалха вахара хьал лаьхьарен перспективашца шоашта чухьа йолда я Іаьдал Іаьдаьхьа боахаме дегІайоаьлабага йола СССР-ен Федераціен Лакхехьарча Совета чІоагІчаь планаш.

Оаш сессей материлаш йийна а хуьрга, малагІа декхарашца Іаьлаьхьа ка еттедаьл шоаьна ца а хоп. Са бесаьм Іаьр 1966 шера плана Іаьдал дегІтера баШхалонаш белгалъаьна.

Дахо вай экономика дегІайоаьларгеи советски хьалха вахара хьал лаьхьарен перспективашца шоашта чухьа йолда я Іаьдал Іаьдаьхьа боахаме дегІайоаьлабага йола СССР-ен Федераціен Лакхехьарча Совета чІоагІчаь планаш.

Оаш сессей материлаш йийна а хуьрга, малагІа декхарашца Іаьлаьхьа ка еттедаьл шоаьна ца а хоп. Са бесаьм Іаьр 1966 шера плана Іаьдал дегІтера баШхалонаш белгалъаьна.

ЦІкъа-ламе, промышленность дегІайоаьлаьра хьаьстаЬ капиталовложений эгтара хьалхарча аргІаьна ліайхийг бетт беш йола предприятеш тешаьнна. Цунна тоаьрг тоаьрг пускокІийн объекташ хьалъьь ахаргеи. Из ешш электроэнергетика, машиностроени, металлообработка, химически промышленность, приборостроени хьалха боахаме техническеи прогресс Іалашъьеш йола кхыдола доккхаьн боккхаьрг хьалха дегІайоаьлаьра. Цунна тоаьрг тоаьрг пускокІийн объекташ хьалъьь ахаргеи. Из ешш электроэнергетика, машиностроени, металлообработка, химически промышленность, приборостроени хьалха боахаме техническеи прогресс Іалашъьеш йола кхыдола доккхаьн боккхаьрг хьалха дегІайоаьлаьра.

ШоаьлгІа-ламе, мехка тІехкечча материлашн финансовийн ресурсех дикка дакъа лаьттанарен хьайбайн бойаьмаш дегІайоаьлаьрга ліадолхийтаргда. Юрта боахамера централизованийн капиталовложеш 15,6 процент дукхагІа хьаьстаЬ. Хуьнгаьн а дукхагІа лурГьа колхозаьшен совхозашен тракторашш, комбайнаш, грузовой автомобилаш, минеральни удобренеш;

кхозагІа-ламе, хІанз чоагІа иза бенна? мехка экономикагА, из низ йиш хуьлийг йийнен ваьхьа промышленность дегІаьнра, кхачан продукташ, бархкашш, кога гІирс, бахача наха яша кхыдола тоаьрашш хьаьдарга, торговли дегІайоаьлаьра, наьх чуйоаьх цІенош, берий учреждениеш, школаш, и ах. хьаьрга тІа-тІа дукхагІа средствашш ліаьхьа. Хьалха а промышленность дегІайоаьлаьра шера 90 миллион квадратни метр гаргга нах чуйоаьх цІенош хьаьдие лерхІ. Хьалха ліадаьхьа моллагІча а шера хиннарен лучхаГІа. Шоай фусаний хьалаш тоаьдг йиш хуьгьа 11 миллион саг.

1966 шера планаш юьцдча хана вай ваьккхаьхьа деза хьаьдІаоагІа шу къаьстта ший чайнара шу хуьгьгІнар. Цунгара ЛайІолаугьгьа керта ліатлетка. Дукхаьча хьалте юхьиг ЛайІолаьрга хьежаж хуьгьа йиш шера плана йолчаьнна.

Уж гарггарча пхе шера доккхий декхарашт латт шун республика кьаьхьегамхоца хьалхашна а. Оаш ліаланне деза мехцадьта ліаьхо йолчаьнна. Цу гІулакха мехцадьта доаьла керда промышленни мотти-гаш лохаш тоХкама балхаш шерагІа дерригаьде деза, мехцадьта продукташ дукхкача а дикагІа хуьгйолаш тоаьдеза.

Дукха кьаьхьега дезарга республика химикий. Пхе шера 2,3-за дукхагІа яха лерхІ парафинаш, полиэтилен — 6-за. Мехка йоккхаГІочрех йола синтетически каучука заводе город Гуеремеса районе хьалъе аьнна содам баьб СССР Министрий Совето. Ишта хьалъе лерхІ синтетически хьаьчача кислотай завод, хьалъе йолдегІойлаш я полиэтиленова пленка, листа, полиэтиленах турбаш ю производство.

ХьаьдІаоагІаца ихе шера проектни эшара дІаккхаьчарг электро а медицинсеи а инструменташ ю, кхачи промышленности оборудовани ю аьнна водаш, бесг бе йоаьлуургйолаш я ціементни завод, кхыйола предприятеш.

Гаттара лоарХІам да изделей лиллаа дакхъара доп а. Цу гІулакха, масала, болх беш йола предприятешца реконструкціи еш доккхий — балхаш чакхдаха лаьрхІа. Республике дукхаьлха ваьнгІехьдоаькхарглоаьлаш да мехкьаьта бедалах промышленни масштабашца, белкоьнн витаминаш концентраташ хьаьелга.

Баха нах дукхагІа эшача тоаьрашша ліаьаГІа Іалашбара хьалъеррійлаш а айтача промышленности масехх предприяти, дукхагІа хьаьрга мебель, кога гІирс, барокъаш. ДукхагІа хьаьдергда чуІе шеношн културно - бытовой гІирсаш.

Ліахора планаш йоккхий и шун республика юрта боахаме кьаьхьегамгой а. Пхе шера лерхІ тІаш дехкаьхьгаш. 34,6 заар гектар дукхагІа чайнара, дерригга дукхкачи доле алат 1,3-за дукхагІа хилийта, хІаьта кома — 150 заар тоннага ккаччална а кхы дукхагІа а. Доахаг дебаргда, лаьрхІа лакхуургьгьа цар продукти-ность.

Республика пхе шера йолда йоккхийча плавех воаш дуьнцаш, вай лиІцІе мегаргдаш кьаьхьегамх оскарле лакхьара дола ккаччамаш, халахете а, хІана а тІехьа шун боахама юкъе лолаш дола ккаччамбошарашш.

Йоккхий кІоарганеаш хІана а кІезнга кареразаш бурув дегтарашш, хІаьта ю бахьаьн долаш тІехьаЛодо мехкьаьта доаьла лоарХІамера мотти-гаш тохкинта, дерттІа ккаччаьдеш дац автомобилий бензинийн дизелий дологрийн дикал лакхьара декхар, мехцадьта чакхдоахача хана дукха продукташ йоаю іаьна а. Уж шера цІьаьйта бетта валовни продукци арахеара лаьн ккаччаьлъьна республикагІ лидерча 22 предприяте, кьаьхьегама оскарле лакхьара план ккаччаьлъьна ю 17 предприяте.

Тхо дог тийца да, орден лелаеча Нохч - ГІалгІайчен кьаьхьегамца областной партийни организаціе кулгаца ккаччамбошарашш ліелахара шиай дерригга нисшш тІаьхьийтаргхилраш а пхе шера план промышленности санна, ишта юрта боахаме а тоаьле ккаччаьнгьелга Іалашдергхилраш а, республика Іилмен културен дегІайоаьлрала керда толамаш доахаргІилраш а.

Новкъостий!

Партен хьалхьи беш бола боккха экономически болх яйха бувзаберна ба социалистически демократе принципаш ліаьо ергайоаьхан тоаьрца, лукхкача наьха иниціатива дегІайоаьлаьра, кхетама, идеологически гІулакхаш чІоагІарца.

КПСС ЦК сентябрьски Пленумо гІаьнІца соцамо чІоагІта ларр йолда наьха гІулакхий доаьрхІамера дакъе — материальни производственни социалистически демократ. Цу тайнарча ваьгІулгІ колективни логоворий лоарХІам лакхбара, производственни советаниеш производства доал ца деа болхлоьнца дакъа лоацнйтаргдола

хьаьдІаоагІа. Советски Союзе, ший хьалхьа боахам дегІайоаьлаьра оборона гІулакх тоаьдеш, социалистически содружества воях механіцара вежарий лоттаГІаьлаш гІулакхаьш віаьшен юкъера новкъостаьлаш хьалха чІоагІ а деш, дегІаьхьача паччаьхьлкхенашца а революционни кьамий-кортамчьаьлен кьовсам лоаттабеча хьалхьашта а гІо-новкъостаьлаш а деш, цунца цкьа-ьа кхоачашьй дуьнен революционни болама хьалхьашна ший интернационален декъаьр.

Іаьнара дуьнен хьалхьашта юкъера хьал белгалдоал социалистически лагера низ дегІаьбирца. Даьнн дегІаьчал латт дуьнен хьалхьашта юкъера болхой болами тоІадаь доаькхача хьалхьий кьаьнан-кортамчьаьлен кьовсамаш. Дуьнен капиталистически система Іаьзо эшаш латт.

Парта ІоагІонгта прогрессеен долхача хьалхьий болам юхьалъьвла а соціализма ниаьш медде а ГІергташ, дуьнен хьалхьашта юкъерча империализмо, эггара хьалха Америка ВІашагІ-кхийтача Штатий империалисташа гуччаьха ниаьш ду, агресси лелаш, кхыча мехкийн хьалхьийн гІулакхашта а юкъеГІерт.

Дерригга дуьнен тІа эгІаьлаеп гоаьлеш таьгІеш хьоьаьй дерригача дуьнен тІа Америка ВІашагІкхийтача Штатаца гера детташ Кьулбехьеьн Вьетнаме йолаьлча интервенцієн Вьетнама Демократически Республикана дуьхьа яха агрессеи. Кьулбехьеьн вьетнамски патриоташа дуьхьа 180 заар сахте воа лекар дьаьккхар американски империалисташа. Варварски методаш средствашн я США военщино цу бІехача тІем тІа юкъеьхьарш.

ХІанз массанаьца а чакхйоаьлан латтача митингашца миллионан болча советски наха эгІаьлоца ніа деш вай кхайкхаш американски империалисташа дуьхьа лаьстта. Цар ліадех американски агресси сов чехка соцлагІа. Советски Союз, ший интернационален декхар кхоачаш а деш, вежарашца долча вьетнамски хьалха массе оагІорьаьрца воаьстаЬ а деш, ліахо дерг а да по США империалисташа дуьхьа лоаттабеча кьовсаш.

Советски Союзаца ихьча социалистически мехкашца цкьана эгІаьлонца харшьаьх лоарХІ Вьетнамера американски интервентий эшаьш парГІатго еаш долча Европа, Азе, Африка, Америка хьалхьа, дерригга прогрессивни адамаша.

Дуьнен хьалхьша ліадех тІем безаьрца миХьардоаьла тІема кхуьчуьнна ліадоаьлеча, парГІатогтеи лоаттен ккача ГІертача хІара хьалха боккъен сий дегІа, империалистий нисах пачхьалхьашца юкъера ГІергташ ГІергташ-тІа-тІа чІоагІаГІа ліадех сихьаь хьаьеш латта гера соцадегІа, ялерин гера лоарХІа ца дегІа, дуьнен тІа кхаРмаЬе чІоагІьелга.

Хьалхьий кхеРмаЬенна боккхача кхеРмаЬе а Маьхьа Германе ГІергташ-тІа-тІа политики. Гитлеровски Германи эшарах кхоачам хиланна боа бонникн militaristash ялерин герза тІаккхача ГІерг дуьне шьаьхьа а хІаьхьаьр дуьхь.

Ялерин герза тІаккхарца ГІулакхх ФГГ-ен ліадехарш хьалхьарчаьнна. РСФСР-ен ліадехарш Джонсонагера дош а дьаьккх, малхбуьенгермански канцлер дог дика а хинна ніаьенан, яхаш дувц, Вашингтонера. Соз ГІадвьаьл дага малохьадА Эрхардас. Советски наха диціенадаш фашистски агрессорашца хьоаьлъьна тІем хьалхашта тІаккхачарьа. Вайна хІана а лиідаланза да гитлеровски полчишашца советски іаьттан тІа дьа эулаьмаш. Шьаьхьа хе юха кердадаьла ГІергтІга вай могийтаргІаш.

СССР правительства, советски хьалхьа ккерамленна хьалхарен гера ваьнгІехьдоаькхарш ГІергташ ший бехьткочам кхета а деш, хоамбоелаш ДІахайтаг, нагахьа санна Атлантически союза цхьайолча дерзаш ваьнна Малбуьзен Германе ялерин герза хьаьхьаьха ліадехарш кхоачаьще дагадоаьх, Европе мацара ккерамлле Іаьдаьхьа ший доттагІаьшца цкьана даьна дарг мел доацар ца ин Советски Союз яьрг ца хилар.

Хьалхьашта юкъерча машарен дотгІаГІенн политика лоарГІен тІаГІергташ чаьх а йоаьшш, Советски Союз империалисташа лелаььча ГІулахкашца лаьгІа лаьгІнаш а да лоарХІам ца деш а я. Шоана махарра, дуьхьа ха йоацаьш кинчна СССР Лакхехьарча Совета сессе лаьрхІаь ДІаьхьаоагІаца шера оборонаГа доаькхйа ахча пІи процент дукхагІа хилийта. Из ГІулакх даьна баланзар вай мохк дуьнен хьалхьашта юкъера ахкхкам чІоагІаЬлаьра ГІема ккерам

гамхой ціерах Советски Союза Коммунистически партие Центральни Комитета. СССР Лакхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета чІоагІта бархха ала а дета чура царна мугІаьхьа хилар ДІаяйта а вай хьалхьо лоаттабеча кьовсамех котлоний сий долча летописа кхы цхьаьхьа цхьа йиндуьрйоацца оагІув я, республика хьалхьа боахама дерригга доаькъоьш культурен дегІайоаьлаьра ціехьа лоаттабеча кьовсаме хьаьчача эксплуататорски строй эшаьш ворбоьлаьн Нохч-ГІалгІайчен кьаьхьегамгоца баьккхача толамна символ я.

Хьй цуьхьа тахан, уж вайна дог-ГІоза долча дийнахьа, хьалхьашна — вежарашца кхайк вай, вай царга ях:

воаьлоца ніа йоахьо еш хиларах вай ленинскеи Центральни Комитетан Советски правительствен чІоагІта ранза хиларах йола уйлаш діаяла.

Республика байрахха тІа сийлахь-йоккхаьчарна Ленина орден а! Из вай хьалхьо лоаттабеча кьовсамен котлоний сий долча летописа кхы цхьаьхьа цхьа йиндуьрйоацца оагІув я, республика хьалхьа боахама дерригга доаькъоьш культурен дегІайоаьлаьра ціехьа лоаттабеча кьовсаме хьаьчача эксплуататорски строй эшаьш ворбоьлаьн Нохч-ГІалгІайчен кьаьхьегамгоца баьккхача толамна символ я.

Хьй цуьхьа тахан, уж вайна дог-ГІоза долча дийнахьа, хьалхьашна — вежарашца кхайк вай, вай царга ях:

«СЕРДАЛО»

2-ча оагІ. 28 декабрь, 1965 шу.

СУРТА ТІА: залера республикана Ленина орден ялара хатаьлъ торжественни собрани.

Новкъоста Ф. Е. ТИТОВА

къамаьл

Деза новкъостий!

Оаха лоарХІам да тоха тха хьалший, доттагІаш.

Веза нах. Демичев!

Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республикана Ленина орден ялар — из нохчГІалгІай халкъа а Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика дерригга кьаьхьегамгой а а хьаьстаЬ Іаьлаьмате да ка историческни событи я.

Тахан сий дела совгІат — Ленина орден хьаьшаш, вай лерхІ цох вай республика болхлой, колхозой, интеллигенче шоаш ихо ца еш хьийгача кьин, коммунизм хьалъеча юкъе цар хьинаре лоацаьа дакъьа КПСС Центральни Комитетон Советски правительствен баьх даккха мах.

Мукъа ба сона торжественни собране дакъа лоацарий ціерах, Нохч-ГІалгІайчен дерригга кьаьхьегамгой ціерах Советски Союза Коммунистически партие Центральни Комитета. СССР Лакхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета чІоагІта бархха ала а дета чура царна мугІаьхьа хилар ДІаяйта а вай хьалхьо лоаттабеча кьовсаме котлоний сий долча летописа кхы цхьаьхьа цхьа йиндуьрйоацца оагІув я, республика хьалхьа боахама дерригга доаькъоьш культурен дегІайоаьлаьра ціехьа лоаттабеча кьовсаме хьаьчача эксплуататорски строй эшаьш ворбоьлаьн Нохч-ГІалгІайчен кьаьхьегамгоца баьккхача толамна символ я.

Хьй цуьхьа тахан, уж вайна дог-ГІоза долча дийнахьа, хьалхьашна — вежарашца кхайк вай, вай царга ях:

Ленина орден ялара хатаьлъ торжественни собрани. Ленина орден ялара хатаьлъ торжественни собрани.

Ленина орден ялара хатаьлъ торжественни собрани.

ЛЕНИНА ОРДЕН—РЕСПУБЛИКА БАЙРАКХА ТIА

Новкъоста Ф. Е. ТИТОВА

къамаьл

(Информаци, Доклаург 2-ча сагIо тIа).

Дукха деза доттагIай, тахан оаха эцаш дела совгIат шун совгIат а да Ленинан къамил политика — вай сийлахь-бокхкача мехка халхий дохкарг доаладеза вежаршца ваьаш леладена гIулакхийн политика котьалара дола цхьа ткъе тоаьхьа.

Цьа бахьан доацаш аьннадеш нохч-ГIалгIай кица тIа: «Веша воацца воша тиъам боацца льча да!».

Сийлахь-бокхкача Советски Союза дерриг халхьашца цхьоагIе йолаш Коммунистически партена гонахьа кхоаделен да, цар шоаш — хьо ца беш хьегча кхаьо кхаьо дог хьалIотаделн йола результаташ тел — цунца ба вай низ а дезаргIеа а. Цьа барг болча строе хаданза дIаьхьалаьцка — коммунизма лакхеланнийца дахарал лаккагIен беркатагIен дагадоаллаш хIама а декхар а заьл вай.

Оаха хьогара дех, Петр Иванович, докхкача совгIатон дерригача советски халхьо беннача тешамон дог гIолдаьхьлача Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика кхаьхьагамхоша тIехьа тIайоаргIача хана а вай духа езача Дахьенна долча берката, коммунизм хьалъяра парте белгалдоаха Іаьлаьмте докхий декхарашца хоаначщарш шоаш кхо ца беш хьаьсагIрихлар Іа Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетаген Советски правительстваген дIаьалар.

Новкъостий! Вай республика хьокхамах гуш да Советски мехка халхий вежаршца долча содружестван лиьнинен доттагIенна низам вахарг мел дина да. Республике дахьа кхаьхьагамо да кхоаткъе тIа дола кхам. Коммунизм хьалъяра тIехьа доаттабеча кхоьсаме кердкерза тоаьмаш дахара Нохч-ГIалгIайен кхаьхьагамхой дог ураувттазу пролетарски интернационализма, советски патриотизма идеиша.

Дааьхача хана центральни Росее экономически тIехьайисарех цхьа йист яр Нохч-ГIалгIайе. Коммунистически парте хьакъал дола ленински къамил политика бахьан долаш, эгIарг хьалда сийлахь-бокхкача эрсий халхьо а доацаш, дерригачу советски халхьашца хьаллацаркъи вежарашца новкъостал дарахи Советий Іаьдал латтача шерашца вай хаьара индустри, механизированни бокхка юрта боахам, йиза йола халхьа социалистически культура, республике бахьа наьха вахара хьал хаьдаьнза тоалуш йоа край а хиина дIаьттай из.

Новкъостий! Советски халхьий вежаршца болча деазле халхьа бахьана дерригача доаькъош дегIаьдоаладеча декхий толамаш дахьа республика кхаьхьагамхоша. ХIама вайнга республике 6 дийнахь арахеп 1913 бIарччаьна шера арахецан хинаьр миссел промышленни продукци.

Семилетка шерашка кердача боарам тIа йоалаш лакхъеннай Нохч-ГIалгIайен экономикин культурен. Цу хана чуъ чIоагIга лакхбеннай промышленни производства боарам, дукхагIа доаккх мехкдаьттеран гаьн. Хьаьлй йоккхача химе промышленни продукци.

Семилетка шерашка кердача боарам тIа йоалаш лакхъеннай Нохч-ГIалгIайен экономикен культурен. Цу хана чуъ чIоагIга лакхбеннай промышленни производства боарам, дукхагIа доаккх мехкдаьттеран гаьн. Хьаьлй йоккхача химе промышленни продукци.

Дикка оашт Іоаьлй вай мехкдаьттахошца, тоаьлаьд технико-экономически хьокхамашца. Советски Союзе эгIарг хьалха 5 эзар метр кIоарга лаьттах бурух тезар Нохч-ГIалгIайчен бурув дегIаьнгара, уьх тIехьарха шерашца хьайийлай мелоан тIоанашкара Іаьлаьмте йIаьхий мехдаьттаьлда доалла керда моттигаш, цунца хоаначиъе, шура, дух, хьашкарен ГIаьржа лоццув» дукхагIа дакхIара йола низ бола резерв хьа а еш.

Новкъостий, тхона чIоагIга дегIа гIоз хулаш да Нохч-ГIалгIайчен кхаьхьагамхоша семилетка шерашка производстве боарам шоаша, меттдаьтта дакхкар — 3,9-за, гаьн — хIама да эшшаш ворхIаьза, электроэнерги 72 процент дукхагIа аьккар шута Дагаьйгаьр.

Меттдаьтта чакхдоаккхача промышленносте технологически процесташ эргайбоахаш тоаьра, производственни мощносташ шерьярг, бедалах кхы а дикагIа пайда эцара чотах меттдаьтта чакхдаккхара боарам 60 процент дакхбеннай

Чехка дегIайоагIа химически промышленность. ЭгIарг йоккхагIйолча Грозненски химически комбинато керттерхарех цхьа мотт ладаг синтетически этилен спирт, ацетон, полиэтилен, синтетически дубителаш эхара хьакъе.

Берригача мехка индустриальни низана, Іилмана карагIдьиьнарашца цIоагIале а лувцаш, шерагара цу массеза доал лаккау вай предприятешкара технически прогресс.

Вай промышленносте лакха технически боарам, квалифицированни кадраш хилар бахьан долаш йиш хуй дунен тIа дикагIйолча образецца кIоьсалуш йола дика продукци арахеца. Вай продукци чIоагIга доатташ я вежаршца йолча республикашка, хIаьта ишта дунен пьаьнгА.

ХIанз сахьта республика итташ йолча заводаца шоай продукци дакхуьхийр дунен 30 совгIа болча мехка.

Йоккха терко ю республика энергетически боахам шербара, горо даштен юрташтен электрификация яра, машиниаьхьа а автомобильни а транспорт дегIаьйоаларг. Цанз машиниаьхьа, автобусий, автомобилий бувзамо районни центращца юьй еррига колхозаш совхозаш, цIаьхьа царга гIолла гор. Грознеца а республика кхаьчча городанца а.

Промышленность дегIаьрца эхьхуй керда заводаш фабрикаш, шер а у, эргайбоахаш тоа а ю болх бен йола предприятеш, аргаьва городашн юрташ. Ловзарийоаьцан толенний городаш Грозный, МаьлгIайбик, Гудермес, дукха йола боахой поселкаш, районни центраш, юрташ. Дукхьал хух тIехьарча 7 шера паччаьхьлкхен капитальни вложеений чотах хьаьдаьх еррига а 700 эзар кIадратни метр хуьл наьх чубхаьа цIе-ноьн. Цуьл совгIа, колхозаш, совхозаш, колхозхоша, совхозий болх-лоша, юрта интеллигенце юртаьшкен городашкен хьаьдаьх цхьа миллионни 700 эзаьрн квадратни метр хуьл хIама да эшшаш 43 эзар наьх чубхаьа цIа. Вай городийн юртийн вахарг юкъе ешай керда бьгг, дукхагIйола баьх наьх волотровоьх, теплофикацех, газификацех пайда эцаш ба.

Халхьа боахама деррига доаькъош чехкка дегIаьладдара эша йоккхий торонаш хьаьла КПСС ЦК сентябрьски, декабрьски Пленумий а СССР Лаккехьарча Совета ворхIаьгIча сессе а решенеташ. Нохч-ГIалгIайен кхаьхьагамхоша уж документаш тIаьйийар парех Іилзо йодача, хIаьта мехка экономика ГIалгIайра, советски халхьа вахара торо лаккхара йола денал дола программа а хоьцаьйр.

Новкъостий! Дикка хувцамаш хинаьл республика юрта боахаме а.

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашца тIехьа кхаьсал а лоаттабеш, дукхкача колхозаш, совхозаш, районаш, меттдаьтта хьалаш ю хинаьдоллиьнеьх, уьх тIехьа ГIалгIайа хьувжаьдаьц ялаш кхыйола культурашн, лаккъьй хьаьйай продуктивность. Ю йиш хилийтар ялаг, шекара свекла, комсаш бьца даараш, харбааш, пасташ кийчъара паччаьхьалкхен планаш Іаьлаьмте йIаьхий меттдаьтта доалла керда моттигаш, цунца кхоачашца, шура, дух, хьашкарен Іаьлаьмте йIаьхий продукташ кийчъе шера йоагIа планаш кхоачашъе.

Юрта боахама кхаьхьагамахоша кхетаду шоай колхозно - совхозни производства кхоачамехи торонехи бинаш пайда оа цаш хилар, шоай терко тIайхийт лаьлта лелазара культура лакхъяра керттера проблема кхоастаяра, хьувжаьмаш лаьддара, хьайбай продуктивность лаьхьара, юрубоахама дерригача доаькой решаьбельностъ Іалаьпъара, хьайбашка толамца Іа даккхийтара, хьаГIалгIачча шера бIаьстн юьрийочча культурашца кийчъ яра.

Новкъостий! Экономика деррига доаькъон чекка дегIаьдахарор Іалашдир Нохч-ГIалгIайчен кхаьхьагамхой захара хьал дIаьхо лаьлдуург, культура, Іилма искусство тоалуург.

Дукхача наьха йола моллагIа а культурен сакретан бола политически болхи дегIаьболазабра хиланза дарггоаца яттара хьалхара хьал лаьрIаьг Владимир Ильич Ленина грамотностах, халхьа образованех дола доо толамна кхоастадар. Коммунистически партен Советски правительствая хIара денна йолаьго ешлар Нохч-ГIалгIайчен кхийнча наьха юкъера грамотность йиъза Іалашъий массанаьха а. Республике йоаьш я дукхха школаш, специальни лаьхера а юкъера а лелара заведеней, культурно - просветительни учреждеший. ХIанз вайнга йIаьш школа, клуб, библиотека йоацаш баьх баха пункт. Нохч-ГIалгIайчен городаштен юртаьшкен радиофикаци йIаьй, чекка degIаьоагIа литературен искусством.

Социалистически экономика деррига доаькъон, культура, искусство degIаьоалаеш даьха Іаьлаьмте доаькъий толамаш — из да мугIарерча йIаьш хьинарг йоо ца деш дикача кхаьхьагамхоша хьийгача кьих хьахиннар. Сийле хийла лар!

Ховш маьдарра сеггхан арадьньнад Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика промышленносте, юрта боахама дикагIболча болхлоьнца, Іилмаи культурен болхлоьнца СССР орденаш медаллаш дларах 10-ч СССР Лаккехьарча Совета Президиума Ялла.

Мукъаба сона Советски Союза Коммунистически партенгА Советски правительстваген дег чура бIаьна баркал ала республика промышленносте, юрта боахаму, Іилмаи; культура хьалца латтача болхлоьнца кхаьхьагамо толамий лакха мах барах.

Мукъаба сона Коммунистически парте областной комитета, республика Лаккехьарча Совета Президиумо, Министрий Совета Шурдеш, Шурдеш совгIаташ деннарш паччаьхьлкхен совгIатанца дерригача дег чура даьхьлаьа бувца, кердо творчески кхаьхьагамо толамаш дахар, уж доа умахцIена а ахарг ираз долаш хилар а ловш царна ловца баккха.

Тахан, деза новкъостий, вай йиш ю, кара-гIдьиьнарех хоаччамашца Іе, хIаьа хьаьлча, вай балха тIехь кIеннта дан хоаччамбоацарашн кхоастаяна йола йоккхий проблеманаш. Дукхх кердо лехарарш латтаьлаьнна, уж хоаччандарга тIехь болх бен я республика партийни, советски, боахама organizaцаьш, деррига кхаьхьагамхой. Цо ашначчуьнен терко тIаяхийта еза республика ерригача партийни, советски, профессиони, комсомольски organizaцаьш, вай кадраша, хIара болхлочо.

Петр Иванович Демичева ше кхаьмаьл даьн бийна, промышленность, юрта боахам, Іилма, культура degIаьоалаьш Нохч-ГIалгIайчен хьалхьа-ца даьхьча кхаьхьгамна толамий Центральни Комитетан Советски правительствах даь лаьхьа мах Іаьлаьмте чIоагIга гIадбаьхьа тIаьнцарбеча вай кхаьхьагамо. Цу маьхьо кхы а даькъдергда республикана хьалхьаьнна латтта керда декхарашца хоачашдар а тIехьа доаттабеча кхоьсаме вай халхьа политически производственни хьинар.

Новкъостий! Вай еррига партийн, деррига хьлкъш Іаьлаьмте чIоагIа дог гIолдаьнна кхаьхьагаш да. ТIа-тIа шерагIа яржаш лаьт коммунизм хьалъяра дерригачча участкашка керда толамаш дахарца Советски Союза Коммунистически парте XXIII-ча съезда наьхъа дахара тIехьа социалистически яхь. Вай чIоагIга тешаш ю, революционни хьаьхьагамех традицией degIа а йоаьлаш, орден лелаеча республика кхаьхьагамхоша цу дерригача хьалхьа яхье доккхий толамаш даьхархилларх.

Мукъаба сона шун шераш Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика дерригача кхаьхьагамхой шераш Центральни Комитетан Советски правительстваген Нохч-ГIалгIайчен кхаьхьагамхоша тIехьа тIайоаргIача хана а вай сийлоаьчча Коммунистически парте ешаргIоаьца байрахь лаьхьа доаттабеш ІалькоргIилларх, Советски Союза Коммунистически парте ленински Центральни Комитета гонахьа кхы а айIагIа кхоталургIилларх, коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхача гIулакхха деррига кинн кинчаьнн ІалургIилларх тешам бала.

Дахьа а дахадда, тоа а лулда советски халхьий дохаргIоаьца воцIаьл доттагIаьл.

Дахьхала хийла вай еррига коталоаьнн ахара тIехь дог ураоттадеш а ю вIаштIехьлоаьхкаш а йола Советски Союза Коммунистически партин цун ленински Центральни Комитети!

* * *

Нохч-ГIалгIайчен болхлой класс... Республикно деккхал ду Грозне заводий, промыслий, фабрикий бинаш - дикагIа наьхах, МаьлгIайбикен Сунжан, Гудермеса а Горагорске а, Правобережье мехдаьттаьдех, Аргунски промышленни комплекса кхаьхьагамех а Наьсарен - Вокзалерча инструментальщикех а, гIишлолшъерехи энергетикех, хьу тедарех а айтача, кIачан промышленности болхлоеч а. Цар шерах кхаьмаьл де доп эц Грозненски нефтехмаслозаводах воккхагIа волча операторах, СССР-а Лаккехьарча Совета депутата нов. А. А. Волошина.

Цо йоах:

— Уьх дезача а вайна массанена а дог гIоьзача в дийнахь вай массанетара а доккха баркал ала безам да са Коммунистически парте Ленински Центральни Комитета, СССР-а Лаккехьарча Совета Президиума, Советски правительствана вай кхаьхьагама цар селла лаьхьа мах барах.

Республика байрахха тIа эгIарг дезаеГа а мах баь варгоаьцан а дола — Советий мехкара доккхагIа дола совгIат—Коммунистически партен Советски паччаьхьалкхенчи сийлаьь-бокхача бьлчч, уж вIашагIехькарш а хьаьхьелараш а волча Владимир Ильичн Ленина суут тIадола орден бIаргагорал доккхагIа сий а пра а дац вайна, Нохч-ГIалгIайчен болхлочо.

Доккхача совгIато вай деташ уравттаду керда кхаьхьагама толамаш дахара. Цо тIаьхьех вай коммунистически общество хьаьхьечи ерригачу участкашка кхы а доккхагIа пиъаша кхаьхьетара.

Партен правительствах кIаьл ца луш республика экономикен культурен degIаьйоаларга, кхаьхьагамхой материальни хьал-торо лаьхьарен культурин боарам айбарен ечча йоаьхонна жоп а луш хьамсарча партие Центральни Комитета доп ду вай еррига воай низаьнн хьинарг, еррига а вай ошаг а говзал а воаеч бенна из доккха тешам сийленца лелабара Далургилларх, парте ЦК сентябрьски Пленумаи СССР-а Лаккехьарча Совета VII-ча сессеи решенеш кхоачашъеррилларх, коммунистий хьамсарча ленински парте XXIII-ча съезда даьа доагIаьча тайнара вахьа Горгорарх.

...Белггала хьинарг хьаьхьет Нохч-ГIалгIайчен колхозийн совхозийн ахархошца. Кхашкарчеи фермашкарчеи хьаьхьагамоша доккха даьхьа лаьцца боахам хьалбеча, доккха да Дахьенн доккхагIа долча совгIатана ешаьмах баьхьа кIаьлетечеи толамашта юкъе пар лаьца даьхьа а. Республика ахархой, секцаш, лелерарш, хьайбаьш лелаерарш, комсаш лелаерарш гIаьдаьхар йийнар ше хьамсарча даьхьа Урус-Мартана районе «Красноармейский» колхоза коммунистически кхаьхьагамо бригада бригадирах СССР-а Лаьхтехьарча Совета депутата нов. Нагерманова:

— Шоай Дахьенн чIоагIа гIадбиг а цунах доккхал деи а ба тахан Нохч-ГIалгIайчен ворта боахама кхаьхьагамой. Дешашца йIаьлаьа хала да республикаьн Ленина орден яларо тха деган меп чIоагIа уравттаьлаьц. Из Іаьлаьмте лаьхьа баьх мах ба вай сийлахьча болхлой классо, колхозин ахархоша, вай интеллигенце хьийтаьча кхаьн. Дагаьхь дина хеташ ва со социалистически Дай-мехка ираза дуьхьа беча цу боккхача баьхьа юкъе шоашкара доагIаьнгIаьлда даьхьа юртаьбоахам айбара парте вь решенеш толаме кхоачашъер дуьхьа тIагIерга кьовсам лоаттабеш болча юрташкарга кхаьхьагамхоша а льаьца хиларг.

Оаха кIоарга кхетаду, республикана Ленина орден яларо коммунизм хьалъеча ерригача кхаьхьагамхоша кхы а хьинарг-ГIа даьхьа лаца дезаш хилар, селлаьарчуд дукхагIа тахан де дезаш хилар. Шоаш де мел доагIар дергда лаьтта лелаьрашен хьайбаьш лелаьрашен, вайнга тIа-тIа дукхагIа ялаг, баьца даараш, сом, комсаш кхеар дуьхьл, хьайбай продукташ вайнга тIа-тIа дукхагIа яхь а дуьхьл.

Мукъаба сона оа лаьха совгIат даларах Нохч-ГIалгIай АССР-а юртаьбоахамах кхаьхьагамхой цIерах вай хьамсарча Коммунистически партена, цун боевой штаба — ленински партийн Центральни Комитета, СССР-а Лаьхехьарча Совета Президиума, СССР-а Министрий Совета ДIайха баркал ала.

Баркал, баркал, хьамсарна партин!

Даим даха а дахадда, тIа тIа тоа а лулда СССР-а халхьий вежарий доттагIаьлн Іохарбоьца цьхоаГон!

Сийлахь-бокхача Октябра малхо дIаьлыкхар Нохч-ГIалгIай халхьа бIаьшерашка тIаьлатта боадон тIехьадеса хилари, кьели культурин ца хилари. Культура масседоачча доаькъошка кхаьта гучмаьлар ваьха ха ца лаьтташ. Интеллигенце виналанна доагIача тайнара гIулаьлер ду дукхха кхаьш даьха Нохч-ГIалгIайче дIаьхо degIаьйоаьлара. Цу хьакъеьха маьдарра дийнар РСФСР-а заслуженен артиста, Нохч-ГIалгIай АССР хьалхьа артиста, республика Лаьхехьарча Совета депутата нов. М. Эсамбаева:

— Са вахаре, уьх заде вагIача хIаранс вахаре санна, хиннай гIайгIенен гIоьзалеи минуташ. ЧоагIа ираз долаш саг ге волга хайнад сона уьх деношка, вай республикана Ленина орден еннача хана.

Цу совгIата хьаьхьлаьа аз уйла еча хана, сона гу Ильича лампочкаш йоагIа, радиоприемникашнен телевизорашнен хьалхашка хайна багIа Іилаьхача хана бален кьел-моцали качарца Іоаьлаш нах бьха доаьнан юрташ, сона гу шкоде доаьха ловзаш бераш, сона хов царех дукхахчар вай мехка сий доккхаьрдаьлца.

Цу совгIата хьаьхьчъа аз уйла еча хана, сона гу массе хIама ловзаьча, хьаьхьлаьа доаьха наха са вежаршца а йижаршца а бохх бу керда заводаш, промыслаш, сона гу са доттагIа Кагерманов Іаьдхаьр санна бесна наха кхаьхьера бинха-дика тоаьдь ьхьаьа.

Цу совгIата хьаьхьечча аз уйла еча хана, сона гу вай писателий книжкаш тIаьдола тарзеш, вай театрий спектакляш, вай самодеятельни коллективий концерташ, Іаргагу Советски мехка дерригача хьалхий вахар тоаьдар дуьхьа Іилма Іаьхьалхашкахьа а хьаьлаьа вай институташка болх беш дола сай новкъостий.

Со ираз долаш ва, са хьамсарга доттагIий! Со ираз долаш ва са хьалхьа кхоане таханчуъ кхы а дикагIа, кхы а сийдагIа хурйIаьлдаьл!

Мишта Іезургаг со тахан, Нохч-ГIалгIайчен Іилмаин культурин дерригача болхлоцца цхьана, вай республика дерригача хьалхьаца цхьана коммунистий сийлахь-бокхкача партена дег тIара сай баркал ца оалаш. Мишта Іезургаг со уьх.дог гIоьзальнача бокхкачча минуташца вай массанеш ираз дуьхьа ловзаьча вахар хетадь воля сийлахь-вокхха Ленин дага на вехача!

Мукъаба сона, новкъостий, республика Іилмаин культурин дерригача болхлоцца тIаьдилларца хьамсарча Коммунистически партена дег тIара Іаьйха баркал ала а, хьамсарча ленински парте вайна махьхьара даьн оахоп болх бергхиларах из тешаьа а.

* * *

Ленина орден хьаьлара хетаьльча торжественаьца вай республике дуьхьа хьаьший баьхьаб, вежаршца тIаьйлар ду Нохч-ГIалгIайчен кхаьхьагамхоша. Хьаьшаьца даьча кхамальшаьца дар вежаршца дола нохч-гIалгIай халхьо даьхача толамаш дог гIоьзаьккхара даьнан. Даьхенна, вай паччаьхьлкхен халхьаш degIаьдахара долла хIама деи болча партенен правительствагенн сийлахь - доккха баьхьа даьнан.

Цо йоаьлий, вай республикий, краьй, областий партийн, советски организацийн ерригача кхаьхьагамхой даьнан. Нохч-ГIалгIайчен кхаьхьагамхой цIерах Нохч-ГIалгIайчен кхаьхьагамхой Ленина орден яларца чIоагIга даьхьала бийнар хьаьшаьца, моаршаьлан Іодала адресаш деача денна кийчъ совгIаташ делар.

Трибуне ва Азербайджана вайта Азербайджана КП ЦК секретарь А. Д. Амиров.

— Гаьнарча вешел юхера лоаллаьо тол, яхаш кица ца, — йоах цо. — Вай лоаллаьой а вежарий а да! Бакинцанта кхаьстта деза а лицуьрглоаьнца а да шоана карагIдьиьнарашн, хIама аьлча Даьхен тIом лаьттача шерашца фронта доагор доаттадь керттера яраш Бакун Грозный яр.

Ираз хилар, керда творчески толамаш дахар ловш Нохч-ГIалгIайчен кхаьхьагамхошца ловца а баьккха моаршаьл тIаьола атрес ду по, тIаьккха колхозни бригадираца, Социалистически Кхаьхьгама Турпаца Тасыбаева Бахарада цьхана дезача деда-на лаьрхIа кийчдьь азербайджанский кIуьзаш degIий совгIат — дуьхьала кхаьмий доттагIенен бIаьшерий сурташ ца тIадеш.

Цуьл тIехьарца моаршаьл хоаттаьш кхаьмаьл ду Грузински ССР Министрий Совета председателя заместителя нов. А. М. Лабахуах. Цо йоах, гуржий халхь тешаьа, керда карагIдьиьнаранца нохч - гIалгIайчен боккхоьша, колхозхоша, Іилмаьхоша, поттаьша кхы дукхахаьа а мохк гIаьбугаргIилах, цар дIаьолаьдаьча хIамаи тIехь толам бьккхар лоцца ловца боаьхх.

— Кавказа лоамий лаьхьаленаш санна чIоагIа, лоамаи шоаьда санна цIена да вай мехкарча халхьий вокхкахьлачча вошас — эрсий халхьо цIаьккх а дIаьлаьрашаьш хьотадь доттагIаьл, — йоах ше кхаьмаьл деш нов. Г. Т. Арутюняна, Армене Министрий Совета председателя заместитеда. — Массеех ди даьчча дIайолаьлургьи пятилетка, хургьь КПСС XXIII съезд. Вай Даьхен халхьаш, хьотаьнна, цьхоаГо йолча строех, партен пун дечкаьл долча штаба. — Центральни Комитетен хьаьхьленца, коммунизм дуьхьа йоахача кердача котаолоашка доаьх!

Дезача денна кийчдьь совгIат хьаьлу Армене виналло.

Иштта дIайха моаршаьл хоаттаьш дог тохаденнен кхамаьл ду диза доагIача Дено вайтача Ростовски облисполкома председателя нов. И. А. Бондаренко а.

— Сона тIаьдилдад эрсий халхьа тIаьлаьн шун сийлен кхаьхьегам бахьан шоана, деза доттагIий, чIоагIга сужне ваха а, аьаьнна бакха йиш йола эгIарга а дикагIйола ловца баккха а.

Дона кхаьхьегамхой цIерах, Іилабаседа - Кавказа совнархоза, Іилдабеседа - Кавказа машиннаькхьа управленче, Главсенкавстроя коллективай сийлах Бондаренко хьаьлу денна кийчдьь совгIаташ — «Орденоносная Чечено - Ингушетия» аьнна тIаьлаьдь йола монумента модель, комбайнен тепловозеи моделаш.

— ХIаьта е совгIат, баьвь, — йоах хьаьшо, — модель ян, оаха совгIата вай сийлахь - йоккха партин хестаьш хьаьлле дезаеча тха Іилма-тоаьмаш ешаргIолла шоаш соратникашца, доттагIий, вежарий хилараш шоай крайисполкома председателеца нов. Д. Ш. Потоева гIолла моаршаьл-лайтад Ставропольпина кхаьхьегамхоша нохч-гIалгIай хьаьжаьга.

Вежаршца йолча Украина виналлаьн—Херсонщина делегаци—кхаьнара доттагIай хилараг тарра тIайнар. Массеех шу да Нохч-ГIалгIайчеиол Херсонски областон яхь лоатаьо. Республикана совгIат даларца дувзаденна керда толамаш дахар ловш ловца а баьккхаш моаршаьл а дуьхьа, кхамаьл дир Украина КП Херсонски обкома секретара А. П. Балабайс.

— «Ираз долаш ва ший шаГIа хьаьша чувоагIар» яха лоамаи наьха кица ший бахьан лоацаш дан, — аьаьна IIаьдолаьдир ший кхамаьл Дагестан.

Діаходолар 4-ча сагIо тIа).

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетага ССР Союза Лаккехьарча Совета Президиумага ССР Министрий Совета

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республикана Ленина орден хьаьлара тетальна кхаьхьегамхой яиклий торжественни собране ший безамен дег тIара ешлача баркален эгIарга хьаьлхара шоу, ший дIайха моаршаьл Советски Союза Коммунистически парте ленински Центральни Комитетагеи хьамсарча Советски правительствагеи доьхийт. Ленински къамил политика котьалара дола хьы цхьаьхьа а чешал санна лоархI оаха из докхха согIат.

Нохч-ГIалгIай АССР хьаьхьегамхоша, вай сийлахь-бокхача Дахьен дерригача халхьаца а санна, эйхха доттагIаьл долаш вежарий цхьоагIе йолаш кхоачашцу коммунистически общество хьаьлара сийлахь-доккхий декхарашца.

Пха а ахха хоан бу оаха КПСС Центральни Комитетеен Советски правительствагеи решенийца хьаьхьегамхоша вай-мехка коммунизм котьаккхар дуьхьа дерригача хьаьлхо доаттабеча кхоьсаме юкъе шоашкара даьхьа лоацаш хиларах.

Семилетка шерашца шоаша дукхагIа лаьхьийй промышленни производства боарам, цу дахьне мехкдаьттаьца — 3,9-за, гаьн — 7-за хIана бан аьнна, машиностроение — 2,3-за, Дикка дукхагIа ялаьхьий электроэнерги, дукхагIа аратийнай кIачаьн яйгачен промышленности продукци.

Телаьмат дььхьа юрта боахама кхаьхьегамхоша а. ДукхагIа даьхьхьа ялат, даькъеннай хьаьйбай продуктивность, дукхагIа чулььлад техникечеи культурин дIаьшш, семийн комсийн бешамаш дIайогIаш дола льаьтташ. Теккхочачьаьй ялат, шекара свекла, комсаш, бьца даараш, сом, бахчевой культурашн, дух, шура, фуаш, тха чемпера паччаьхьлкхен планаш.

Оаха чIоагIга кхетаду, даьха толамаш КПСС ЦК мартовски сентябрьски Пленумий решенеш хьа хьежжа кхоачашбе бокхача бьлхи юхинг мара да хилар.

Нохч - ГIалгIай АССР-а Ленина орден ялар — из вай халхьа вахарера дог тохаделийтар йола исторически событий, халхьа боахам degIаьболаьбеча оаха даьхьача кхаьхьегама толамий партен правительствах даьхьа мах бара белгало. Республика кхаьхьегамхоша даькъеннай доккхагIа доца Даьхен совгIат — Ленина орден тIайола цIе байрахх. Доккхача совгIато тIо декхарийца ду еррига тхоай низаьн, деррига хььмьхьл, degIий еррига йоккхал сийлахь-бокхха кхоане — коммунизм хьаьлара. Из баьхьа долаш тхо даьарг а да, оаха кIаьл да луш хьа а хьегарда. Хьалхьа ираза дуьхьа кхаьхьегарах даьтт хьа degIаьлен ираз, керда коталоаьнн толамаш даьхьа ра хьаьст.

Даим даькъеррга оаха къаьхьегама оьсарде, дукхагIа ара а хецарга, тоа а еррга йолучи, рентабельни хулийтарга промышленносте хIара предприяте, хIара колхоз, совхоза бол.

КIаьл да луш чIоагIергда оаха халкьий доттагIаьл, пролетарски интернационализм, советски патриотизм вай социалистически Дай-мехка низаьнн чIоагIаьлн дуьхьлуа хьаьст.

Оаха КПСС Центральни Комитетан Советски правительствагеи доьш ду доккхача совгIата жоп ю а луш Нохч-ГIалгIай АССР хьаьхьегамхоша Даьхен ираза дуьхьа са ца ходеш кхаьхьегаргхиларх, даькъа боахама планаш кхоачашъер дуьхьа ю а луш кхаьхьегаргхиларх, экономикен культурин degIаькъулвача degIа толамаш а доаьхьа КПСС XXIII-ча съезда нохча гIоргхиларх.

Даькъаьла хилда дукхагIа кхамех даттача вай социалистически Даьхен халкьий дохаргIоаьца доттагIаьл!

Даькъаьла хийла Советски Союза Коммунистически партин цун ленински Центральни Комитетеи — вай еррига коталоаьнн ихара degаи уравттаьдеи уж йоахилга вIаштIехьлоахарн!

Сийлахь-бокхача Октября малхо дIаьлыкхар Нохч-ГIалгIай халхьа бIаьшерашка тIаьлатта боадон тIехьадеса хилари, кьели культурин ца хилари. Культура масседочча доаькъошка кхаьта гучмаьлар ваьха ха ца лаьтташ. Интеллигенце виналанна доагIача тайнара гIулаьлер ду дукхха кхаьш даьха Нохч-ГIалгIайче дIаьхо degIаьйоаьлара. Цу хьакъеьха маьдарра дийнар РСФСР-а заслуженен артиста, Нохч-ГIалгIай АССР хьалхьа артиста, республика Лаьхехьарча Совета депутата нов. М. Эсамбаева:

— Са вахаре, уьх заде вагIача хIаранс вахаре санна, хиннай гIайгIенен гIоьзалеи минуташ. ЧоагIа ираз долаш саг ге волга хайнад сона уьх деношка, вай республикана Ленина орден еннача хана.

Цу совгIата хьаьхьлаьа аз уйла еча хана, сона гу Ильича лампочкаш йоагIа, радиоприемникашнен телевизорашнен хьалхашка хайна багIа Іилаьхача хана бален кьел-моцали качарца Іоаьлаш нах бьха доаьнан юрташ, сона гу шкоде доаьха ловзаш бераш, сона хов царех дукхахчар вай мехка сий доккхаьрдаьлца.

Цу совгIата хьаьхьечча аз уйла еча хана, сона гу массе хIама ловзаьча, хьаьхьлаьа доаьха наха са вежаршца а йижаршца а бохх бу керда заводаш, промыслаш, сона гу са доттагIа Кагерманов Іаьдхаьр санна бесна наха кхаьхьера бинха-дика тоаьдь ьхьаьа.

Цу совгIата хьаьхьечча аз уйла еча хана, сона гу вай писателий книжкаш тIаьдола тарзеш, вай театрий спектакляш, вай самодеятельни коллективий концерташ, Іаргагу Советски мехка дерригача хьалхий вахар тоаьдар дуьхьа Іилма Іаьхьалхашкахьа а хьаьлаьа вай институташка болх беш дола сай новкъостий.

Со ираз долаш ва, са хьамсарга доттагIий! Со ираз долаш ва са хьалхьа кхоане таханчуъ кхы а дикагIа, кхы а сийдагIа хурйIаьлдаьл!

Мишта Іезургаг со тахан, Нохч-ГIалгIайчен Іилмаин культурин дерригача болхлоцца цхьана, вай республика дерригача хьалхьаца цхьана коммунистий сийлахь-бокхкача партена дег тIара сай баркал ца оалаш. Мишта Іезургаг со уьх.дог гIоьзальнача бокхкачча минуташца вай массанеш ираз дуьхьа ловзаьча вахар хетадь воля сийлахь-вокхха Ленин дага на вехача!

Мукъаба сона, новкъостий, республика Іилмаин культурин дерригача болхлоцца тIаьдилларца хьамсарча Коммунистически партена дег тIара Іаьйха баркал ала а, хьамсарча ленински парте вайна махьхьара даьн оахоп болх бергхиларах из тешаьа а.

* * *

Ленина орден хьаьлара хетаьльча торжественаьца вай республике дуьхьа хьаьший баьхьаб, вежаршца тIаьйлар ду Нохч-ГIалгIайчен кхаьхьегамхоша. Хьаьшаьца даьча кхамальшаьца дар вежаршца дола нохч-гIалгIай халхьо даьхача толамаш дог гIоьзаьккхара даьнан. Даьхенна, вай паччаьхьлкхен халхьаш degIаьдахара долла хIама деи болча партенен правительствагенн сийлахь - доккха баьхьа даьнан.

Цо йоаьлий, вай республикий, краьй, областий партийн, советски организацийн ерригача кхаьхьегамхой даьнан. Нохч-ГIалгIайчен кхаьхьегамхой цIерах Нохч-ГIалгIайчен кхаьхьегамхой Ленина орден яларца чIоагIга даьхьала бийнар хьаьшаьца, моаршаьлан Іодала адресаш деача денна кийчдьь совгIаташ делар.

Трибуне ва Азербайджана вайта Азербайджана КП ЦК секретарь А. Д. Амиров.

— Гаьнарча вешел юхера лоаллаьо тол, яхаш кица ца, — йоах цо. — Вай лоаллаьой а вежарий а да! Бакинцанта кхаьстта деза а лицуьрглоаьнца а да шоана карагIдьиьнарашн, хIама аьлча Даьхен тIом лаьттача шерашца фронта доагор доаттадь керттера яраш Бакун Грозный яр.

Ираз хилар, керда творчески толамаш дахар ловш Нохч-ГIалгIайчен кхаьхьегамхошца ловца а баьккха моаршаьл тIаьола атрес ду по, тIаьккха колхозни бригадираца, Социалистически Кхаьхьгама Турпаца Тасыбаева Бахарада цьхана дезача деда-на лаьрхIа кийчдьь азербайджанский кIуьзаш degIий совгIат — дуьхьала кхаьмий доттагIенен бIаьшерий сурташ ца тIадеш.

Цуьл тIехьарца моаршаьл хоаттаьш кхаьмаьл ду Грузински ССР Министрий Совета председателя заместителя нов. А. М. Лабахуах. Цо йоах, гуржий халхь тешаьа, керда карагIдьиьнаранца нохч - гIалгIайчен боккхоьша, колхозхоша, Іилмаьхоша, поттаьша кхы дукхахаьа а мохк гIаьбугаргIилах, цар дIаьолаьдаьча хIамаи тIехь толам бьккхар лоцца ловца боаьхх.

— Кавказа лоамий лаьхьаленаш санна чIоагIга, лоамаи шоаьда санна цIена да вай мехкарча халхьий вокхкахьлачча вошас — эрсий халхьо цIаьккх а дIаьлаьрашаьш хьотадь доттагIаьл, — йоах ше кхаьмаьл деш нов. Г. Т. Арутюняна, Армене Министрий Совета председателя заместителя. — Массеех шу да Нохч-ГIалгIайчеиол Херсонски областон яхь лоатаьо. Республикана совгIат даларца дувзаденна керда толамаш дахар ловш ловца а баьккхаш моаршаьл а дуьхьа, кхамаьл дир Украина КП Херсонски обкома секретара А. П. Балабайс.

— «Ираз долаш ва ший шаГIа хьаьша чувоагIар» яха лоамаи наьха кица ший бахьан лоацаш дан, — аьаьна IIаьдолаьдир ший кхамаьл Дагестан.

ЛЕНИНА ОРДЕН—РЕСПУБЛИКА БАЙРАКХА ТІА

(Инстедоалар. Долалур 2-чен 3-чен сагІош тІа).

станси АССР Министрий Совета председатель нов. **М.-С. И. Умахановa.** Тахан шуцца мехка хьыча районашкара бьхка вІашагІкъета вежаращка йиш хилийта дола бо-кьонца уо ираза ди да!

Нов. Умахановa моаршал тІаодоа адреси цІи хезача кубачински говзаличий кулгаша лІь Ильичa суг тІадола барельефи хьалу.

— ХІирийн нохч - ГІалгІайн халкъан халкъашн - шела дьрашш да, обрано аьлар торжествие ше кьамаьл дешн КПСС Кьибаседа - ХІирий обкома хьалхарча секретара нов. **В. Е. Набалоева.** Цар цкъаторра да кьаьхь: Дадахар а, цар цкъаторра я иразеро тахане а. ХІирий художникашна цІа Нохч-ГІалгІайнен чурнарча кьонгий Шерипов Асланбекен Ахриев Пашуреи портреташ, ишшта кьидола согІаташ а, ду нов. Кабалоева.

Трибуне ва КПСС Кабардино-Балкарски обкома хьалхара секретарь нов. **Т. К. Мальбахов.** Черсий-балкарой халкъа яр санна, массе хана а хиннаяш дог ІІозеи ешийден нохч-ГІалгІай халкъа кхел, йоах цо.

— Нохч-ГІалгІайнена Ленина орден ялар, КПСС ЦентральнИ Комитетон правительствае шуо заслугаш моагаш — из нохч-ГІалгІай халкъа дагалдьтар дицца хоачаьнден йоа исторически акт я. Дагестане ушъ тайнаца хиннича торжествашка дагестанскан доттагІашта совГІата елар дото бос бола корсамашн, ХІирече — цІоагІа мах бола племенин бутІинГаш, хІЫта цоана юбилей сийна из а вовж а дала лаьрхІаг ооза...

Нохч - ГІалгІай халкъа къаьхьегах лоархІаш хилараш, цо дьхьача тоалеш дог ІІозадаьрзах хьадиза, Даьхенна долча беркаьта кхы керда толамаш ахлар дета чуъх ловш хилараш хьалдиза дар кхыча хьаьшаьна — Калмыцки АССР Лахчеьарча Совета Президиумча председатель нов. **З. А. Сангаева,** Карачаевск - Черкесски облисполкома председатель нов. **С. Т. Мишшиулева** дьх кьмаьлаш а. Республикаьнен совГІат даларах дог ІІозадаьрен доккхаьл дарен дешаш оалаш бІуъой цІерах кьамаьл дир гарнизона викало нов. **Я. Б. Крыжановене.**

Гулбенкьяьна чІоагІа дог ІІозадьна тІаийЙар КПСС Центральн Комитетага, СССР Лаккехьарча Совета Президиумага, СССР Министрийн Совета дохьийта моаршала письмо.

Собране тІаьзо ишшта Ленина орден совГІата еннача Мордовски АССР кхьхьегаршоца моаршал хоатташ дайнаьйеча телеграмма, текст.

Торжественни собрани чаьхІоаьлаш лоацца кьамаьл дир Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета председатель **М. Г. Гайбехова.**

КПСС обкома, республика Лаккехьарча Совета Президиума, Министрий Совета цІерах, заье болча нахьа а Нохч-ГІалгІайнен берригача кьхьегамхой а цІерах ю Нохч-ГІалгІай халкъа лІайха барклаш аьлар КПСС Центральн Комитетан Комитетан правительствае республикаьнга хьарГІадьнарийн цар лаьдьа мах барах.

Таханарча торжествана юкъе дакъа лоацца белча воай хьаьшшатта барклаш ях вай ишшта дег чура барклаш ях вай шоаш вайна гІална а болаш вайга моаршал дайтаршта а.

Зало тІаьзара а детташ, ше кьмаьл дьа воаллаш, нов. Гайбехова йоаз:

— Даймаи даха а дахадда, тоа а лудда сийлахь-воккхача Ленина вагаьстах тІадилаа вай меттахрча вежаранца дочча хьалхьий дозарглоацца доттагІаьл!

Торжественни собрани чаьхІоаьл. Ех Советски Союза гимн.

Собрани йистеьлначул тІехьаГІа доккха концерт хилар.

Дуккхача наха кхоачаш дола халкъа кепа йоазув

Хіаьна семилетка чаьхІоаьлча деношка, 1966-тІа шу кердача пятилетка хьалдаьр шу хьалІаьхача доаллачохана, кепа йоазоно, радио, телевидене шоай кеттера уйла тІаьрзаш КПСС Центральн Комитета Пленумийн решенешта деналера, пайдаьра промышленнан мышленнеш жоаьнгьенчу реформа чаьхХьаьккхарчу-ЙоргІобаьлна производство дІахо аьлара, къаьхьегамчоь хьал-тоар лаьхьара дехьаранца дуьхьаьнна дола дешаш кІоарта дуьцара, Пресса доккха новкъостаг ду КПСС XXIII-ча съезда сийна, дерригача хьалъо лаьца социалистически ярь деГІаьхьаьра.

Советски кепа йоазоно тІехьаьлена ленински «Искра» гарен» большевистски кхача инициаторий хьа а ийцийй, деГІа а йоаьдаьн сийлахь революционни традицеш. Партийин белашцен чІоагІаьча хьаьнтаьнен кІоарттен маьсте оаГІорахьарен дуьц вай газеташен журналашен мехка обществешна вахар, коммунистически общество хьалъара лоарХІамеГІара проблеммаш.

Вай халкъа дукка деза ший кепа йоазув, доккхал ду ю цІнах, Цахадлаш, церагара ду масаьзза доал ду: кхаГІа хуо газетийн журналийн тиражаш. чІоаГІ а ду, шер а ду дешарашцара кепа йоазон бувзамаш. Газетий еррига тираж 1964 шерача нийсйича 10 миллион экземпляр дуккагІа хиннай ухх шера. Хіанза, дукка ха йоаннаш, чакхъьннача кердача шера ньча подписко хьалъеьхар газетийн тиражан миллионан экземпляраш дуккагІа хиннаьнна хилар.

Иэчи законах иштта хьаьнгьенчу а да. Советски кепа йоазув — кердa тайна кепа йоазув — партеп доаллаш, идея йолаш дуккхача нахара кхоачаш, хьадьа хьаьшташ хьаьлоацаш хила деза аьхча ленински принципий ларда тІа деГІаьхьаш да. Коммунистически партие даьн йоаьхо ю кепа йоазон влияни чІоагІъара, болх паштІехьаьккхара дакъе газетий лоарХІам лаьхбара, деза шарашцара цар бувзамаш чІоагІаьрен шердарен; кепа ветта материалаш оперативнин пайданнен хилийтара. Ховш мадарра, В. И. Ленина хьаьлдаьхьад, газета тІа толаме дакъа лоацдуьргдан литературашкарчІрофессионалашка мара аьнна хеташ йола, геттара дукка нийслуьш гІулаьхха чІоагІа зеннен йола уйла мегарг ца хилар. Цо аьхад, кепа йоазон орган дийнен аьлар довзийна хургьа цунна дагьа лоацаш литературан боацца бІаьла а ешарш а болхлой хуле.

Таханаьнна ешаш дола-кІаьмаьл а газеташка, журналашка, радио, телевидене дакъа лацара хьаьлха лаьта болх-лойн колхозойн, специалисташ, партийнин советски болхлой шерра юкъеьхарах да. Кепа йоазон хІара орган боьхьонца йола халкъа трибуна хила еза.

Хіанна газеташка, журналашка, радио, телевидене дакъа лоацаш 5 миллион совГІа общественни корреспондент ва. Хьалха латтача болхлоца, колхозхоша, специалисташа, Іилмахоша шоай безам а хиле шоалца ІІІатІайнйу лоарХІамеГІара общественни функцеш кхоачашъеьта, новкъостаг ду газеташ деза дог доагІаш сакъердаме хилийтара.

Нахана болх-бара укх тІехььарча хана пайданера опыт Іоалий кепа йоазоно. Масала, Новоуральск яхача городаьра Новотрубни завода а хьыча предприятей а рабкорхаша ягтара хьалха кьонсам болабир Урала предприятешка керттерча фондех пайда эцара ГІулаьх тоадар дуьхьа. Кепа йоазон деша новкъостаьла цар гучадоах производства кхоачашан, новкъостаг ду производство тоаьяра, Пленумо хьалхашка оттадаь лоарХІамеГІара дораш кхоачашдара.

«Рабочая газета» редакце (г. Киев) хІара шера ийлу итташ эзарш письмош: — ишта а цо авторски активаца, ше деца ешарашца беча массовни балха хуьш йола отклик. Газето юкъйолаьр дешарашца бувзам тоаьтара, кепа йоазон тІа хьинаре болх бе уьш юкъеьозара пайданеГІа йола тайп-тайнара формашн методашн. КПСС ЦК центрийчоь Пленум хиннаьчул тІехьаГІа, производствана доал даьра проблемех лаьхьа Украина КП Харьковскин горкомаца тІхьаьна «гергача истола» конференцийн бІаьш рабкоровна дакъа а лоацаш массовни рейд-проверка елга вІаштІехьаьккхар газето. Иэмалдовски целлюлозни Новостебиковски калийнин комбинаташ хьаьчеча дІа а яха болх беш ю редакцеш рабкоровсти постаьш.

«Брянский рабочий», «Советская Кубань», «Курская правда» ягача, хьыча газетий редакцеша рабкоровски постаьш ІІІашІтехьаьр хьаьлхьа яьа ешаш йолча ГІиндолча, «Московская правда» рабкоровски постаьша ІІІолча листок арайбоях метра Кировски радиусерча ГІиндолчоьрашта, царна новкъостаг ду лаьттанна кІаьхьча ньаьхьа кердa трасса хьаьлъара темпаш сийхьара.

Общественнота кепа йоазонна юкъе дуккагІа дакъа лоацаш хиларг газетий- радио-телепередачий ешийна боарам лаьхбу, цар тематика ІІІаьлий а, чІоагІаьрен хиларна, коммунистически общество хьаьлъара, дечкар хьоачашдарара вай пресса бувзамаш. Советски наха кепа йоазон ІІІа материалаш аьлар—бюрократизма, кегарца, хиранца доаттабеча кьонсаме новкъостаг дешн болча хьаьлъа тІаьхьоаьна чІоагІаьрІа формаех цаІ.

Цхьаьбакъда, цхьаьдолча газеташца хІаьна а тІагІоаьлара, цІаьхьаьча ешчеьна воацаш дуьц промышленни предприятей, колхозий, совхозий болх кепа йоазон тІа дуьц кІезнича юкъеьуьз гІулаьх доваьй бола боахама кулгалхой, специалисташ. Кепа йоазон ерригача а органашца йоагІаш бола шоай моттиг хІаьна а дІаьльаьрзаш партийнин вахара, къаьхьегамочча коммунистически хьатамбалараца культурин баьтен темаьша. ІІІаьцІадолча газетташца лаьгІаьрзийтай шоай кьаьхьегамашна письмой еш тІаьна, цІаьхьаьрча кепа дечт уж. Масала, дешарашца «ПравдагА» хоам бу «Казахстанская правда», «Алтайская правда» редакцешца письмош теркаьдеш ца хилярах.

Уж кхоачашбоацаран сихагІа дІадоахалургда хІара редакце рабкоровски, селькоровски актив шоай бола дукхагІа юкъеьозе, производствен-ІІІаьна, культура, обществешнин вахара деррригача доакъошкарча наьха отмаьхи инанеьеш пайда эцаш хуле.

Вай кепа йоазон толам балга цунна деча партийнин кулгала боарамах тийна хургда. Уж тІехьъарча хана КПСС хуьрІойча XXIII-ча съезда накъа доахаш кийчо ечара пресса дехьараш дувцаш кепа йоазон болхлоьн общественни корреспондентийн областной совещанеш хиннай цІаьхьаьрча областашца (Ульяновскин, Кемеровскин, кхыча) моттигерча партийнин организацеш чІоагІа хьаьлладаь московски рабкоршца дІайоьаьв ерриговоьнн экономически рейд, кепа йоазоно дІаьолаьдь кхыдола мальхера гІулаьхаш, цу тІа эцдеча хІамаех бола пайда лаьхбара йоахьо ю. Партийнин органаша кепа йоазон болх тоаьбара, нахахара редакцей бувзамаш шердара дами терго еррйболча, ишйса яь критически выступленеш дикагІа ІІІаьлоаьаргйоча, критика кІезнигдухха а IетоІае гІерташ йола моттигаш дІайоьаьргйоча тайнара вІаштІехьаьккхаьа деза гІулаьх.

Вай пресса еча идейнин организационнин воздействие пиз белгтаьла іаьлаьмате боккха ба. Шоай вахара хьаьшташ таьш, уйлаш, шоашта дагаьаттарца цо кьаьстедеда хов советски нахА. Общественнин паччаьхьаькхеш ГІулаьхаьнна шоаш чІоагІа хьаьштдолаш хилар хьа а хьоьхкаш, тайп-тайнара дукка дешаш кхуьхьийр цІар кепа йоазон тІа.

Советски наьха хьаьха общественно-политически производственнин хьинар кердача низана гучадувз хІаьна, КПСС XXIII-ча съезда кийлуьча деношка. Цо аьтгуъв бола хьаьлаш хуьийр вай пресса болх ДІаьо орга